C/2024/4658

9.8.2024.

Mišljenje Europske gospodarski i socijalni odbor

Industrija proizvodnje dronova: studija slučaja kojom se u strateškom sektoru procjenjuje ishod raznih postojećih politika za jačanje europske strateške autonomije

(samoinicijativno mišljenje)

(C/2024/4658)

Izvjestitelj: **Panagiotis GKOFAS**

Suizvjestitelj: **Patrice François CHAZERAND**

Savjetnici/ice:	Dimitris BIMPAS (za izvjestitelja Skupine III.) Bastien MANCINI (za suizvjestitelja Interesne skupine 1.)
Odluka Plenarne skupštine:	25.1.2023
Pravna osnova:	pravilo 52. stavak 2. Poslovnika
Nadležno povjerenstvo:	Savjetodavno povjerenstvo za industrijske promjene
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	15.5.2024
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	30.5.2024
Plenarno zasjedanje br.:	588
Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani):	197/0/4

1. Zaključci i preporuke

1.1. Dosad nezabilježeni razmjeri upotrebe dronova u sukobima ukazuju na hitnu potrebu za daljnjim razvojem jedinstvene industrijske politike u Europi koja bi uključivala zajedničke inovacije, partnerstvo i odgovarajuće propise u ključnim industrijskim sektorima te potrebu za promišljenom integracijom i suradnjom vlada i industrija radi osiguranja globalnog vodstva EU-a.

1.2. Povezivanje europske strategije za dronove s industrijskom strategijom za europsku obranu i integracija europske obrambene tehnološke i industrijske baze (EDTIB) radi podržavanja domaće proizvodnje dronova visoke kvalitete i kapaciteta ključni su za neovisnost Europe.

1.3. Nedavni događaji na bojištima (Ukrajina, Bliski istok) pokazuju da dronovi mogu imati ključnu ulogu zahvaljujući optimalnoj i strukturiranoj integraciji njihovih komponenti, softvera i potpornih mreža.

1.4. Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) se i dalje zalaže za bolju suradnju i inovacije i iskorištavanje zakonodavstva kao što su Akt o umjetnoj inteligenciji i Akt o čipovima za povećanje strateške autonomije i jačanja nacionalne sigurnosti i gospodarskog rasta.

1.5. EGSO naglašava da će potreba za usklađenošću vojnog i civilnog istraživanja i razvoja samo rasti jer će tehnologija dronova podrazumijevati više automatizacije, strojnog učenja i umjetne inteligencije. Kao što je vidljivo iz izvješća Skupine predvodnika u području dronova, potrebno je čvršće tehnološki i administrativno povezati različite sektore, a pritom ne ugroziti proračunska sredstva dodijeljena za istraživanje i razvoj u civilnom i vojnom tehnološkom sektoru. EGSO podržava usklađivanje namijenjeno pojednostavljenju razvoja aplikacija s dvojnom namjenom i povećanju učinkovitosti i kompatibilnosti.

1.6. Strateški plan za tehnologiju dronova za Europu ključan je za kritične tehnologije dronova i sustave dronova dvojne namjene koji će vjerojatno osigurati strukturirani pristup unaprjeđenju tehnologije dronova.

1.7. Trebalo bi dobro razmotriti mogućnosti pružanja financijske potpore za potencijalna ulaganja u proizvodnju dronova i integraciju lanaca opskrbe i vrijednosti. EGSO primjećuje da su na europskom tržištu dronova uglavnom aktivni MSP-ovi kojima je neophodna sigurnost koju bi im pružio kontinuirani dotok javnih natječaja i posebnih financijskih programa namijenjenih podržavanju istraživanja i razvoja. Veća fleksibilnost politike tržišnog natjecanja trebala bi proširiti pristup programima državne pomoći.

1.8. Za unapređenje Strategije za dronove 2.0 predlaže se nekoliko mjera:

— iako se teško provodi, Uredba o U-spaceu od temeljne je važnosti za operatore sustava bespilotnih zrakoplova (UAS). Prijeko je potrebno da svi jednako razumiju nove propise;

— EU bi se trebao aktivnije uključiti na globalnoj razini, pogotovo u pogledu postupaka certificiranja;

— društvena prihvatljivost operacija inovativne zračne mobilnosti od ključne je važnosti: podrška koju pruža EU može poduprijeti cijeli zrakoplovni ekosustav i pridonijeti njegovom rastu i održivosti.

1.9. Konkretnom strategijom trebalo bi u obzir uzeti potrebe i nedavni napredak postignut u području civilne zaštite, pružanja zdravstvene skrbi, utjecaja klimatskih promjena i konkurentnosti u poljoprivrednom, prometnom i logističkom sektoru.

1.10. EGSO podržava sve inicijative javnih i privatnih dionika koje su na središnjoj i regionalnoj razini usmjerene na razvoj osposobljavanja i obrazovanja u području upotrebe dronova i stvaranje kulture njihove odgovorne i sigurne upotrebe i usluga, čime će se povećati povjerenje i osviještenost javnosti.

1.11. EU bi se trebao pripremiti za osmišljavanje konsolidirane strategije za razvoj zajedničkog krovnog okvira za obranu od dronova kako bi se mogao suočiti s višestrukim rizicima povezanima s hibridnim prijetnjama, terorističkim napadima, agresijom drugih država, pa čak i zloupotrebom od strane civila.

2. **Kontekst mišljenja, uključujući predmetni zakonodavni prijedlog**

2.1. Iako se mogu kretati na površini zemlje i vode i ispod nje, dronovi o kojima je riječ u ovom mišljenju mogu se smatrati višenamjenskim i relativno jeftinim bespilotnim letjelicama koje rade u svim vremenskim uvjetima, učinkovito upravljaju svim vrstama mreža, nadziru ih i održavaju i tako omogućavaju preciznu poljoprivredu, brzu i univerzalnu kućnu dostavu, operacije spašavanja u neprijateljskom okruženju itd. Pritom koriste razne vrhunske tehnologije poput bežičnih veza niske latencije, laganih kompozitnih materijala, električnih motora visokih performansi, upravljanja uz pomoć umjetne inteligencije itd.

2.2. U Europskoj strategiji za dronove 2.0 donesenoj 2022. godine razvijanje sigurnog i učinkovitog ekosustava dronova smatra se prioritetom. U zajedničkoj komunikaciji Europske komisije o europskoj strategiji gospodarske sigurnosti ([1]) iz lipnja 2023. predlaže se zajednički okvir za gospodarsku sigurnost usmjeren na razvoj industrijskih kapaciteta EU-a, poboljšanje njihove konkurentnosti i jačanje gospodarske neovisnosti u ključnim i strateškim područjima.

Od 2019. godine dronovi se upotrebljavaju na cijelom području EU-a u skladu s Uredbama (EU) 2019/947 i 2019/945. Budući da je sigurnost na prvom mjestu, 2020. godine donesene su tri provedbene uredbe koje se odnose na U-space kako bi se riješio problem sustava upravljanja zračnim prometom za dronove.

([1]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/IP_23_3358.

2.3. EGSO napominje da se dronovi upotrebljavaju za obranu već 30 godina, ali da su sposobnosti europskih vojnih dronova i dalje nedostatne, dok se jeftine, komercijalizirane bespilotne letjelice na bojištima u Ukrajini i na Bliskom istoku uspješno koriste za borbu protiv skupih raketa opremljenih vrhunskom tehnologijom. U industrijskoj strategiji za europsku obranu, donesenoj u ožujku 2024., ističe se da se razvoj kapaciteta za brzo povećanje i postizanje masovne proizvodnje bespilotnih letjelica može utvrditi kao jedan od najvažnijih elemenata obrambene pripravnosti EU-a za slučaj sukoba visokog intenziteta. Iako je odlučnost Komisije da iskoristi sinergije između civilne, obrambene i svemirske industrije za svaku pohvalu, teško je prodrijeti u područje koje se često smatra nacionalnom nadležnošću. Međutim, kad je riječ o konkurentnosti europskog ekosustava dronova i obrambenim sposobnostima Unije, to je najbitniji čimbenik uspješnosti. Zbog sve češćih sukoba visokog intenziteta EU-u preostaje samo jedna opcija – da Komisija pozove oružane snage država članica da od europskih dobavljača nabavljaju troškovno učinkovitu i visokokvalitetnu obrambenu opremu i kapacitete prilagođene našem novom strateškom okruženju, u skladu s pravilnom upotrebom javnog novca. To je imperativan i hitan uvjet za poticanje održive europske obrambene industrije.

2.4. S obzirom na troškovnu učinkovitost dronova, EGSO odlučno preporučuje da se taj sektor uzme kao pilot-slučaj za prilagođenu javnu potporu. Dinamičan ekosustav malih, ali izuzetno inovativnih i sofisticiranih aktera raspršenih po cijeloj Europi u ovom trenutku ključne komponente uglavnom nabavlja iz inozemstva jer tržište nije dovoljno veliko. Također, u razvoju dronova mijenjaju se dva bitna elementa: bespilotne letjelice zamjenjuju letjelice s ljudskom posadom jer umjetna inteligencija povećava njihove mogućnosti, a široka komercijalizacija oružja smanjuje cijene učinkovitih oružanih sustava. EU mora europskom industrijskom sektoru pomoći da iskoristi taj dvostruki val i potakne svoju konkurentnost na svjetskoj sceni: na kocki je i civilna i vojna budućnost Europe. Dronovi će biti dobar način da se testira dosad prilično neuspješna zajednička javna nabava EU-a. Besprijekorna prekogranična koordinacija pridonijet će potpunoj integraciji tržišta dronova u jedinstveno tržište. Ako se taj cilj pokaže preambicioznim, EGSO preporučuje Komisiji da u skladu s duhom stalne strukturirane suradnje potiče tzv. koalicije voljnih. To može dovesti do neke vrste „Airbusa za dronove". Izazovi 70-ih godina prošlog stoljeća bili su jednako teški, a ishod istinski nadahnjuje. Kandidate koji ne vjeruju u zelenu učinkovitost i klimatsku neutralnost i ne poštuju zakon o radu i demokratske vrijednosti treba odbaciti.

3. **Opće napomene**

3.1. Velike geopolitičke napetosti na periferiji Europe ukazale su na sve veću nesigurnost i potrebu za hitnim preispitivanjem ključnih gospodarskih i političkih ovisnosti i prioriteta politika na razini EU-a.

3.2. U nedavnim mišljenjima EGSO-a ([2]) u kojima je naglasak stavljen na usklađivanje potrebe za razvojem inicijativa za postizanje strateške autonomije s osiguravanjem kritične infrastrukture uz istodobno poboljšanje konkurentnosti u industrijskom sektoru, pogotovo u području digitalnih i svemirskih tehnologija, kao i u drugim mišljenjima ([3]), u kojima se naglašava važnost dvojne sinergije između civilnog, vojnog i digitalnog sektora, razmatrali su se načini na koje se može doprinijeti ostvarenju ciljeva strateške autonomije, održivosti, suverenosti i kritične neovisnosti. Kao što je znanstvenik Paul Timmers naveo u nedavnoj publikaciji ([4]), „strateška autonomija podrazumijeva da imamo sposobnost, kapacitete i kontrolu koji nam omogućuju da donosimo odluke i djelujemo u vezi s ključnim aspektima našeg gospodarstva, društva i demokracije. Izazov je oblikovanje politika prilagoditi geopolitičkoj i tehnološkoj stvarnosti".

3.3. EGSO smatra da su dronovi proizvodi s inherentnom dvojnom namjenom. Europska komisija priznaje da bi oni stoga trebali „pridonijeti ne samo ciljevima utvrđenima u Strategiji za održivu i pametnu mobilnost, već i ciljevima ‚Akcijskog plana o sinergijama između civilne, obrambene i svemirske industrije' donesenog u veljači 2020., koji uključuje vodeći projekt ‚EU-ove tehnologije bespilotnih letjelica'". EGSO podržava Komisiju koja je odlučno ustvrdila da će se „sustavno [...] utvrđivati i iskorištavati sinergije civilnih i obrambenih industrija. Oni će poboljšati konkurentnost europske industrije i ojačati europsku stratešku autonomiju jer će državama članicama omogućiti oslanjanje na konkurentnu tehnologiju dronova europskog podrijetla."

([2]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Zajedničkoj komunikaciji Europskom parlamentu, Europskom vijeću i Vijeću o Europskoj strategiji gospodarske sigurnosti (JOIN(2023) 20 final) (SL C, C/2024/2489, 23.4.2024., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/2489/oj?locale=hr).

([3]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Akcijski plan za sinergiju civilne, obrambene i svemirske industrije (COM(2021) 70 final) (SL C 374, 16.9.2021., str. 66).

([4]) https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-45304-5_36.

3.4. Pri osmišljavanju dronova za odbijanje i odvraćanje od određenih ničim izazvanih radnji kao što su teroristički napadi, napadi biološkim oružjem i pojedinačno ili skupno nasilje, treba voditi računa i o hibridnim napadima i prijetnjama, kao i nekonvencionalnim oblicima ratovanja.

3.5. EGSO podržava i pristup Europske komisije u okviru kojeg se regulatorni okviri za upotrebu dronova trebaju voditi načelom „sigurnost na prvom mjestu”. Iz toga proizlazi da se kampanje za sensibiliziranje javnosti moraju usmjeriti na lokalne i regionalne vlasti i stanovništvo, informirati ih o prednostima upotrebe dronova i povećati povjerenje javnosti u digitalne tehnologije.

3.6. Kad je riječ o upotrebi dronova u javnoj sferi, povučene su osnovne granice između osmišljavanja i upravljanja: u području civilnog prometa i rekreacijske upotrebe propisi su blagi i usmjereni na sigurnost, a u području vojne primjene pravila su kompleksna i vlada ovisnost o određenim dobavljačima tehnologije. Europa, koju je rat u Ukrajini zatekao nespremnu, hitno treba potaknuti ekonomiju razmjera i dvojne sinergije kako bi ojačala svoju obranu, za početak boljom koordinacijom unutar Europske komisije.

3.7. Budući da je količina važan aspekt konkurentnosti lokalne proizvodnje svake pojedinačne komponente drona, EGSO poziva na to da se hitno poduzmu mjere i donesu politike o proizvodnji dronova i očuvanju odgovarajuće količine RAW digitalnih komponenti, poluvodiča, čipsetova i motora za sastavljanje dronova; ti domaći dijelovi zamijenili bi uvozne dijelove i smanjili kritičnu ovisnost o sirovinama. Iako bi EU općenito trebao podupirati nastojanja država članica da većinu svojih proračunskih sredstava namijene nabavi opreme i sustava od europskih dobavljača, stanje europske industrije dronova izravno ovisi o snazi i autonomiji razvojnih tehnologija (od elektromotora do kompozitnih materijala i umjetne inteligencije).

3.8. Jačanje vojne sposobnosti: ako sposobnost europskih vojnih dronova i dalje bude slabije razvijena nego u drugim regijama svijeta (a potencijalni doprinos vojnih dronova budućoj europskoj strateškoj autonomiji opće je priznat), treba unaprijediti i pomno pratiti dizajn, proizvodnju i upotrebu tehnologije dronova u vojnom sektoru.

3.9. Zbog fragmentacije našeg domaćeg tržišta, većina elektroničkih uređaja ugrađenih u dronove proizvodi se izvan Europe. Europska poduzeća komponente trenutačno kupuju od dobavljača koji ne znaju otkud ta elektronička oprema potječe. U tom smislu EGSO izražava zadovoljstvo zbog toga što je u Komunikaciji „Poboljšanje europske gospodarske sigurnosti: uvod u pet novih inicijativa” od 24. siječnja 2024. Komisija odlučno upozorila na „razne aktivnosti kojima bi se moglo utjecati na legitimne suverene odluke EU-a i njegovih država članica ili na drugi način instrumentalizirati gospodarske ovisnosti u odnosima s EU-om”.

3.10. EGSO podržava Komisijin naglasak na standarde i interoperabilnost: treba podržati vodeće djelovanje br. 15 (višedionički postupak da se „dodatno usklade zahtjev[i] za certificiranje za civilne i vojne primjene s onima koje je postavila EASA, uzimajući u obzir vojne posebnosti i postojeće standarde vojnog certificiranja”) i vodeće djelovanje br. 16 („nove standardne scenarije za civilne operacije, kojima bi se mogli olakšati odgovarajući načini upotrebe u vojnom sektoru”).

3.11. EGSO se slaže s Komisijom da bi „razvoj najsuvremenijih dronova s većim zahtjevima u pogledu kibersigurnosti, osobito u ‚otvorenoj’ i ‚posebnoj’ kategoriji operacija, mogao bi dati konkurentnu prednost industriji EU-a.”.

3.12. Želimo li ostvariti gospodarsku i ekološku učinkovitost, u reagiranju na hitne krize postupno će trebati zamijeniti ljudski faktor i skupu aeronautičku opremu (helikopteri ili zrakoplovi). Općenitije govoreći, dronovi su ključni za brzu i zdravu zelenu tranziciju, od redovitog nadzora kritične infrastrukture do dostave lijekova i paketa, izvršavanja zakonodavstva i čuvanja javnog reda i mira.

3.13. Promicanjem koordiniranog istraživanja i razvoja u području digitalnih tehnologija, svemirske industrije i industrije dronova razvit će se novi alati, koji će se vjerojatno eksponencijalno povećati (prema navodima poduzeća Drone Industry Insights ([5]), očekuje se da će do 2030. tržište dronova premašiti 50 milijardi EUR) i ojačati tehnološki suverenitet Europe pod uvjetom da strogo provedeni propisi spriječe otkrivanje tehnologije akterima izvan EU-a.

([5]) Izvješće o globalnom tržištu dronova za razdoblje 2023. – 2030., https://droneii.com/product/drone-market-report.

3.14. Budući da EU smatra da je lokalna proizvodnja dronova pitanje suvereniteta i strateške autonomije, EGSO preporučuje da se, uz zajedničku nabavu opisanu u točki 3.5., proizvođačima iz EU-a daju subvencije, među ostalim i za relativno niskotehnološke proizvode kao što su elektromotori, i da se potiče prekogranični razvoj. Povećanje proizvodnje zaista je jedini način na koji lokalni proizvođači mogu konkurirati trećim zemljama, pa je stoga jedino rješenje da europske vojske proizvode iz cijelog vrijednosnog lanca povezanog s dronovima nabavljaju lokalno.

3.15. Proizvodna linija proizvođača dronova obuhvaća niz artikala, od laganih igračaka do letećih bombardera od 10 tona. Zbog toga je njihova klasifikacija problematična, ali EGSO se slaže s pristupom Komisije usmjerenim na operacije.

3.16. EGSO u potpunosti podržava vodeće djelovanje 9. o namjeri Komisije da nastavi „financirati istraživanja i inovacije povezane s dronovima i njihovu integraciju u zračni prostor u okviru programa Obzor Europa i Europskog fonda za obranu.". Konkretnije, vrijedi poduprijeti i vodeća djelovanja br. 10. i 11. o eventualnoj izmjeni postojećeg okvira financiranja.

3.17. Mobilizacija različitih programa financiranja ključna je za iskorištavanje preklapanja koja postoje između visokotehnoloških primjena i nabave kritičnih sirovina za omogućavanje proizvodnje inovativne robe i za to da se konvencionalna sredstva zračnog prijevoza i misije (helikopteri, misije s posadom) zamijene dronovima i misijama bez posade. U skladu s tim, trebalo bi osigurati niz mogućnosti i mehanizama, bilo putem standardiziranih vrsta financiranja, instrumenta *Next Generation EU* i nacionalnih fondova za otpornost i oporavak, bilo putem prilagođenih financijskih instrumenata Europske investicijske banke ili projekata EU-a.

3.18. EGSO uviđa da razvoj proizvodnje dronova i njihova široka upotreba moraju biti povezani s reformom programa osposobljavanja i obrazovanja. Tečajevi posebnog sadržaja (slični onima za upravljanje automobilima ili plovilima) mogu se pokazati ključnima za smanjenje nedostataka u znanju među lokalnim stanovništvom, uključujući stručnjake (poštanski službenici, korisnici prijevoznih sredstava itd.), građane, državne službenike, pa čak i vojne snage.

3.19. Posebnu pozornost treba posvetiti razvoju kulture odgovorne i sigurne upotrebe dronova i njihovih usluga, kao i razvoju povjerenja javnosti, kako je utvrđeno u vodećem djelovanju br. 4,, jer će oni omogućiti optimalnu upotrebu dronova u određenom okolišu. Lokalnim ili neovisnim tijelima treba dozvoliti da okvir prilagode upotrebi u zaštićenim područjima, u šumama, na jezerima, u osjetljivim područjima itd. Treba istražiti najbolje prakse koje se koriste za slična rješenja poput koturaljki, bicikala i električnih skutera, kako bi se smanjili određeni rizici od zlouporabe.

Prometni i logistički sektor

3.20. Zaposlenici i mala poduzeća trebaju pomoć da bi se mogli nositi s negativnim posljedicama prelaska na automatizirani prijevoz, dostavu itd. Zahvaljujući kritičnom preklapanju tehnologija, industrija dronova može zrakoplovnoj industriji omogućiti izradu modela u mjerilu i platforme za testiranje novih prototipova i tehnologija u stvarnom svijetu, i tako eliminirati rizik za ljude i smanjiti troškove eksperimenata.

Zaštita zdravlja

3.21. Treba osmisliti politiku ulaganja u specifične sadržaje kako bi se financijska sredstva i graditelje dronova privuklo u područje razvoja alata koji olakšavaju teledijagnosticiranje i prijevoz medicinskog materijala, lijekova i medicinskih testova u ruralna, prekomorska i udaljena područja.

Zaštita okoliša i civilna zaštita

3.22. Sudjelovanje Glavne uprave ECHO u stvaranju prilagođenih proizvoda za dronove kojima se sprečavaju, prate i procjenjuju prirodne katastrofe od ključne je važnosti. To će dovesti do razvoja zajedničkih alata i usklađenih postupaka za države članice u području zaštite prirode i okoliša (npr. onečišćenja bukom i onečišćenja vode i zraka) i civilne zaštite.

3.23. Razvoj tržišta dronova mora biti u skladu sa zelenim planom i prioritetima kružnog gospodarstva utvrđenima u europskom zakonodavstvu i politikama.

Socijalna odgovornost i Opća uredba o zaštiti podataka

3.24. EGSO priznaje da jasna pravila i smjernice za zaštitu ljudskih prava i privatnosti uvijek povećavaju povjerenje građana u digitalne tehnologije. U tom su pogledu kodeks ponašanja za upravljanje dronovima i videozapisi EASA-e za osposobljavanje ([6]) dobar početak koji vrijedi dalje razvijati i nadograđivati uz pomoć partnera u socijalnom dijalogu i civilnog društva.

4. **Posebne napomene**

4.1. U europskoj strategiji za politiku o dronovima industrija dronova ne bi se smjela smatrati isključivim prerogativom visokotehnoloških ili vojnih stručnjaka. Dronovi se već neprimjećeno šire mnogim civilnim područjima, kao što su poštanske usluge, javni radovi, dostava, umjetnička i filmska djelatnost, i omogućavaju nam da prirodu, urbani i ruralni razvoj i našu povijesnu i kulturnu baštinu sagledamo iz nove perspektive.

4.2. EGSO se slaže s očekivanjima Komisije ([7]) da će „[e]kosustav dronova stvorit[i] radna mjesta, promicati i zaštititi europsko znanje i iskustvo u području tehnologije te omogućiti rast gospodarstva EU-a u cjelini, pružajući europskim poduzećima, uključujući nove MSP-ove, priliku da rastu i napreduju u ulozi svjetskih predvodnika."

4.3. Poljoprivredni sektor trebao bi imati veće koristi od uvođenja tehnologije dronova za praćenje i procjenu vremenskih uvjeta, mogućnosti žetve, štete, potrošnje vode i produktivnosti.

4.4. Visokokvalificirane radnike i znanstvenike, a pogotovo visokokvalificirane radnice i znanstvenice, treba poticati na sudjelovanje u zajedničkim projektima istraživanja i razvoja proizvodnje dronova i osposobljavati ih za društveno odgovorno stavljanje dronova na tržište. Bespovratnim sredstvima EU-a treba podupirati institute za istraživanje i razvoj na tehničkim sveučilištima, usmjerene na istraživanje i razvoj dronova, kao i poduzeća iz EU-a koja se bave razvojem povezanih tehnologija, neovisno o tome da li akademski surađuju s izvaneuropskim sveučilištima ili institutima za istraživanje i razvoj.

4.5. EGSO se slaže i s time da „usluge dronova treba promicati na temelju uključivosti, cjenovne pristupačnosti i održivosti, a ne ih ograničavati na ‚imućnu manjinu'". Međutim, taj se plemeniti cilj neće ostvariti bez pružanja odgovarajuće potpore proizvođačima.

4.6. Kad je riječ o koordinaciji institucija i zaštiti demokratskih vrijednosti, EGSO naglašava da mora postojati regulatorni okvir za upotrebu dronova kako se ne bi ugrozila demokratska prava ljudi. Vladama i privatnim vlasnicima trebalo bi zabraniti da dronove zloupotrebljavaju za suzbijanje demokratskih prava. Stoga treba regulirati sudjelovanje pravosudnih i neovisnih tijela u donošenju odluka o upotrebi dronova u javnom interesu.

Bruxelles, 30. svibnja 2024

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Oliver RÖPKE

([6]) https://www.easa.europa.eu/hr/light/topics/flying-drone-how-be-safe-drone-pilot.
([7]) https://transport.ec.europa.eu/system/files/2022-05/Drone_Leaders_Group_Report_2022-04-26.pdf.